

Jedan neobičan izvor za istraživanje bosančice

One extraordinary source for researching of *bosančica*

Jasminko Mulaomerović

BH Telecom d.d.

Sarajevo, Bosna i Hercegovina

jasminko.mulaomerovic@bhtelecom.ba

Sažetak

Znanja o posljednjim ostacima bosančice koja se kao pismo njegovala u begovskim familijama su fragmentarna i nesistematizirana. Uglavnom se svode na pojedinačne primjere pisama ili samo alfabeta napisane po zahtjevu M. Hadžijahića. Originalna pisma nisu poznata. Razglednice kao filatelistički materijal su široko rasprostranjene, ali do sada nisu prepoznate kao izvor za proučavanje bosančice. U radu se govori o dvije takve razglednice iz 1917. godine u kojima je dio teksta napisan kurzivnom bosančicom, a koje omogućavaju izradu fragmentarnog alfabeta koji je bio u upotrebi u begovskoj porodici Kapetanović.

Cljučne riječi: *bosančica, alfabetar, filatelija, porodica Kapetanović*

Abstract

Knowledge about last remains of bosančica which was a lettering of beys' families is fragmentary and unsystematic. Mostly, there are particular examples of letters or elementary readers written by M. Hadžijahić's demand. Original letters weren't known. Postcards as philately's items are widely outspread, but they haven't yet been recognised as the source for research of bosančica. In this paper were mentioned two such postcards dated from 1917 and contained a part of the text written in bosančica cursive which allowed making fragmentary elementary reader which obtained in bey's family Kapetanović.

Key words: *bosančica, elementary reader, philately, family Kapetanović*

U radu *Građa o posljednjim ostacima bosančice kod nas*²⁹ (koji je, usput rečeno, i jedini takav rad uopće objavljen u domaćoj periodici) Muhamed Hadžijahić donosi pregled svjedočanstava o porodicama koje su u svojoj međusobnoj korespondenciji upotrebljavale bosančicu. Uglavnom su to usmena svjedočanstva, uz nekoliko rijetkih primjera pisanih dokumenata.

Ovdje želim skrenuti pažnju na još jedan izvor za

proučavanje bosančice. Radi se o dopisnicama koje su putovale između rodbine i prijatelja i koje se još uvijek mogu naći na sastancima filatelista, odnosno na aukcijama. Njihova vrijednost najčešće zavisi samo od čisto filatelističkih elemenata, pri čemu je sadržaj teksta na razglednici gotovo po pravilu nebitan. Filatelisti najčešće kolekcioniraju razglednice gradova, a njihova vrijednost se procjenjuje na osnovu rijetkosti mjesta ili motiva.³⁰ Razglednice koje prikazuju idilične ili pastoralne motive kod nas gotovo da i nemaju vrijednosti.

U svojoj filatelističkoj zbirci posjedujem nekoliko razglednica koje je Mustafa Kapetanović slao članovima porodice Dizdarević u periodu od 1915. do 1919. godine. Dvije su razglednice poslane 18. oktobra 1915. godine u Čaplinju, Dozdarević Abdulrezak efendiji. i Dizdarević Abdulatifu, gimnazijalcu, povodom praznika Bajrama. Ostalih pet je Mustafa ili kako se na dvije potpisuje Mujo, poslao u Bosansku Gradišku izvjesnoj Vasifi Dizdarević, koju oslovljava kao „vrijedna gospojica“ ili „velepoštovana gospojica“ (na razglednicama iz 1917. godine) ili samo „gospojica“ (na razglednici 1919. godine³¹).

Sadržaj korespondencije Mustafe Kapetanovića i Vasife Dizdarević pokazuje da su oni zaljubljeni jedno u drugo (Mustafa zasigurno). O Vasifi se iz teksta ne može zaključiti ništa, osim da je cijelo vrijeme u Bosanskoj Gradišci stanovala na istoj adresi. Mustafa je na školovanju, prvo u Debrecinu, kasnije u Budimpešti na Orijentalnoj akademiji. 1919. godine javlja se sa Korčule i iz Čapljine (javlja da za sada ne ide u Peštu).

Dvije razglednice iz 1917. godine su posebno zanimljive.

Prva je poslana iz Bosanskog Broda 17. februara 1917. godine (slika 1.). Iz teksta se vidi da je Mujo bio na školovanju u Debrecinu (spominje ranije pismo iz tog grada) i da je krenuo u Bosnu, budući da je pozvan u vojsku (treba da se javi 19. maja 1917. vojnoj komandi u Mostaru). U nastavku teksta se dalje veli da je Muji ostao još samo jedan ispit, te da se nada da

30 Važna je i starost razglednice; na cijeni su posebno litografije, a detalji kao što su vrsta žiga, pošte otpreme i prijema, cenzurni žigovi, sadržaj teksta domaće filateliste najčešće ne zanimaju.

31 Ova je razglednica vrijedna i sa stanovišta istorije filatelije. Naime, na razglednici je zalijepljena marka koju je izdala Austro-Ugarska pošta i pripada seriji motiva koji prikazuju krajolike Bosne i Hercegovine, a koja je preštampana pretiskom „DRŽAVA S.H.S. 1918 Bosna i Hercegovina“. Marka je žigosana žigom koji je bio u upotrebi u doba monarkije „K. und K. MILIT. POST. ČAPLJINA“. Razglednica je napisana 8. januara 1919. godine.

će ga u maju pustiti da to završi. Na kraju Mujo, sa dozom muške patetike budućeg vojnika, veli: „Voj-ska je strašna, no mora se vršiti dužnost“. Za riječi pozdrava upotrebljava samo „Zdravo“, a u nastavku

„tvoj Mujo

Sa dozvolom: mnogo poljubaca na ručice“

Riječi *tvoj Mujo i mnogo poljubaca na ručice* napisane su u bosančici (slika 2.).

Druga razglednica je poslana 21. marta 1917. godine iz Slavanskog Broda (slika 3.). Prošla je vojnu cenzuru što dokazuje cenzurni žig „K.U.K. MILITARZENSUR OSIJEK 14“. Osim ljubavnih jada, Mustafa veli da ide u Nagyharsony da se vidi sa bratom. Tekst završava sa:

„Ljubi te tvoj do vijeka Mujo“. Ove riječi su napisane bosančicom (slika 4.).

Mustafa Kapetanović je porijeklom iz nekog grada u Hercegovini, što se može zaključiti po tome što ide u Mostar da se prijavi vojnoj komandi. Iz teksta na razglednicama jasno se može vidjeti da Mujo pripada porodici koja može školovati sina u Mađarskoj, što je u ono doba bila rijetka privilegija i mogućnost. Zbog toga se može sa dosta sigurnosti pretpostaviti da Mujo potječe iz bogate, vjerovatno begovske porodice u kojoj se njegovalo učenje bosančice i njeno korištenje u međusobnoj komunikaciji. Može se pretpostaviti da je u rodbinskoj vezi sa porodicom Kapetanovića iz Ljubuškog, jer se na jednoj razglednici potpisuje kao Kapetanović Mustafa beg. Otuda vjerovatno i njegovo poznavanje bosančice koja se u toj porodici njegovala. O tome svjedočanstvo donosi i M. Hadžijahić u spomenutom radu, navodeći kao primjer Ali-bega Kapetanovića iz Vitine koji mu je šezdesetih godina 20. stoljeća pisao pisma na bosančici.

Svoja svakodnevna dešavanja Mujo opisuje latiničnim pismom, ali kad izražava ljubavne poruke onda to saopštava tekstom u bosančici. Razlog tome je da lokalne poštunoše, a preko njih i „mahala“ ne bi mogla biti upućena u njihovu ljubavnu vezu. Što se vojne cenzure tiče, jasno je da je među cenzorima bilo poznavalaca bosančice, za što je druga razglednica pouzdan dokaz.³²

Nekoliko redova bosančicom ne omogućava sastavljanje kompletnog alfabeta koji se koristio u porodici Mustafe Kapetanovića – moguće je sastaviti alfabetar od samo 20 slova (slika 5.). I pored toga, mogu se uočiti razlike između slova „v“ i „u“ koje koristi Ali-beg Kapetanović iz Vitine i Mustafa Kapetanović. Slične razlike se mogu vidjeti i prema drugim alfabetarima koje donosi Hadžijahić (iz porodice Faruka Filipovića i Džavida Miralema). To nam po-

32 O poznavanju bosančice u administrativnom aparatu monarhije najbolje govori podatak koji donosi Hadžijahić u spomenutom radu: udovica Begzada-hanuma Gavrankapetanović se obratila caru Franji Josipu sa nekim zahtjevom napisanim bosančicom, da bi joj iz Beča stigao pozitivan odgovor napisan također bosančicom.

kazuje da je i unutar jedne porodice dolazilo do evoluiranja alfabeta.

Još se jedna interesantna činjenica može uočiti iz bosančice koju upotrebljava Mustafa Kapetanović. To je pisanje slova „Lj“. Položaj znakova je identičan kako se to piše u latinici, odnosno znak „j“ je u slovu „Lj“ pomaknut naniže, budući da bosančica ne pozna velika i mala slova.

*

Na kraju, dvije razglednice na kojima je nekoliko redaka napisanih bosančicom možda i nisu neka osobita kulturološka vrijednost. Ipak, one upozoravaju na dvije činjenice.

Prvo, još uvijek nisu iscrpljena sva vrela za proučavanje bosančice koju su koristile muslimanske porodice u vremenu kad je to pismo polako nestajalo iz upotrebe.

Drugo, ostaje i dalje zadatak koji je kao potrebu uvidio M. Hadžijahić: da još uvijek predstoji jedno sistematsko i kompleksno istraživanje zadnje faze bitisanja bosančice, ali i njenih morfoloških, grafijskih i jezičkih osobina.³³

Za to su nam dobrodošli svi izvori, ma kako neobični i neočekivani bili.

**

Dr. sci. Jasminko Mulaomerović je diplomirao na Elektrotehničkom fakultetu u Sarajevu na Odsjeku za telekomunikacije 1979. godine. Magistrirao „Filozofiju znanosti“ na Zagrebaškom sveučilištu, a doktorat iz oblasti karstologije odbranio 2009. godine na Univerzitetu Nova Gorica, Slovenija. Objavio više od 100 radova iz oblasti arheologije, kulturne historije, karstologije i turizma u domaćim i stranim časopisima. Predavao „Islamsku civilizaciju“ na Fakultetu islamskih nauka. 2010. godine izabran u zvanje docenta na Fakultetu poslovne ekonomije Univerziteta „Vitez“ u Travniku. Zaposlen je u „BH Telecom“ d.d. Sarajevo

Dr. sci. Jasminko Mulaomerović graduated at Faculty of Electrical Engineering of University of Sarajevo at the Department for Telecommunication in 1979. He won a master's degree "Philosophy of science" at University of Zagreb and took his doctoral's degree from the sphere of the Karst in 2009 at University of Nova Gorica, Slovenia. He published more than 100 papers from archeology, cultural history, from the sphere of the Karst and tourism in domestic and foreign periodicals. He taught islamic civilization at Faculty of Islamic Sciences. In 2010 he appointed senior lecturer at Faculty of Business Economy of University "Vitez" in Travnik. He works in BH Telecom d. d. Sarajevo.

33 Hadžijahić, Muhamed. Građa o posljednjim ostacima bosančice kod nas. // Anali Gazi Husrev-begove biblioteke, 11-12 (1985), str.102-103.

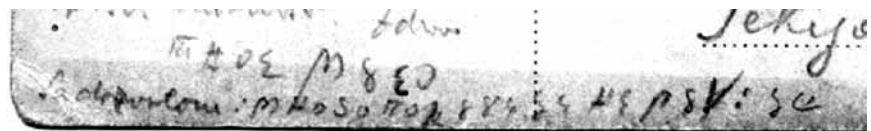
Slika 1.

Prva razglednica poslana iz Bosanskog Broda 17. februara 1917. godine.

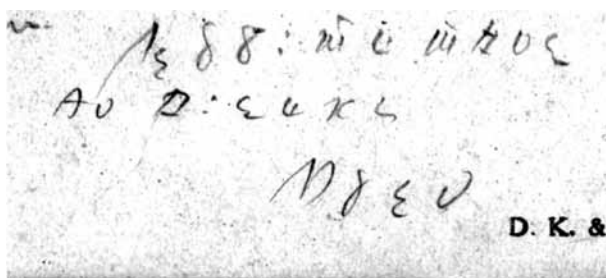
Slika 2. T

ekst bosančicom na prvoj razglednici.

Slika 3.

Druga razglednica poslana iz Slavonskog Broda 21. marta 1917. godine

Slika 4. Tekst bosančicom na drugoj razglednici.

A B C Č Ć D E F G H I J K L Ĺ
 4 8 9 V A U S : E K A N E
 M N Ń D P R S Š T U V Ž Ž
 M H O P P W 8 #

Slika 5. Djelimični alfabetar Mustafe Kapetanovića